

הלל צייטלין.**ממעמקים.**

(זענות ומענות).

I.

– ויהי שאתם קדושים, טהורים, יפים, נהלים ועלובים, מסכת דרך-ארץ בכבודה ובעצמה...
 – ואני? – אני המנישקה שלי לא על מקומה היא, הצוארון שלי איננו מרוכס כהונן, שערותי פזורות וגם זקני – אי שמים! – צהוב הוא (עין מאמר על אדתי מאת ל. רובנסקי בה „רוסוויט“).
 – ויהי שאתם חכמים, פלוסופים, אנשי-מדע כחכמי ה„פאלקס-שטימע“ זכרונה לברכה...
 ואני? – אני כל מה שכתבתי „על הזבח“ ועל הפוגרומים ועל זרעו של אברהם אבינו ההולך וכלה, הולך ונאבד, מי בהרב, מי ברעב, מי בהתבוללות, מי בשמד; כל מה שדברתי, מלב דוי ומשבר-רוח ומתוך אי-מנוחה של איש הרואה את אחיו נשחטים ואחיותיו נטטאות ובתיו-משכניו נהרסים עד היסוד והפלטים נודדים מארץ לארץ והארצות אינן קולטות אותן; כל שירי וכעסי על הנערים השוטים אשר משלו בעם ישראל אחר „השחיטה“ ומשכוהו לתרפ"ט אלפי „אגודותיהם“ ויהכילו אותו בפלפוליהם-דרשותיהם וירוששו אותו בהעלוליהם וינצלו אותו וישפכו דם נקי לרוב; כל מה שהתפלץ הלב למראה סיעות סיעות של עצלים הולכי-כמל, טמאים ונבזים, אשר אכלו

את היתר אשר השאירו החוליגנים, גבורתם ונצחונם
אלו על אלו לשבור קנה רצוץ, להרוס מעמדם של
בעלי-מלאכה עניים, נאות עבדים-מתפרצים בפנים,
עבדים זוחלים על גבי הבטן בחוץ, יהירות ושחצנות
של ריקים ופוחזים, חוצפה יתרה של בורים ונבלים, –
הכל רק בכיה של שוא, פרזות, כלא ממש חשיבי
לגבי סטיסטיקה יבשה אחת של הציוני ברזקום.
(עיין אותו מאמר).

ויהי שאתם משוררים, גבורי-טרנדיה, ענוים,
צנועים, יונים-הומיות...

ואני? – אני „אכור“, קלחת רותחת מרה“, „אבי
הסריסים הרוחניים“, „גורף“, „מנדף“, כופר בספוג
ובגורליק וברזונפלד. בכלל: איש רע מאד, מאד.
(עיין מאמרו של ש. גורליק אדתי ב„הד הזמן“).
ויהי שמרדכי ספקטר לפרן גדול הוא וש.
רזונפלד הוא אדם ישר וספוג הוא חכם וכץ הוא
פולטיקן וגורליק (או: הורליק) הוא אדם גדול ומר
רבינסקי הוא אדם גדול כגורליק וכל תינוק בן
יומו הוא מחולל-ריניסנס, ונח פרילוצקי הוא משורר
והשדים מצלצלות כאילות והחמורים מיטיבים לומר
מן הזמיר ושתי פעמים שתים הן נר של סטארין
ו„השלח“ הוא מלא חיים ועמי הארץ שלקחו חלק
באספת טשירנוביץ הם „גבורי האומה“ וריוח והצלחה
יעמוד ליהודים רק ממה שיחדלו ללמוד לשון-הקודש
ולמול את בניהם...

בכלל: יהי כדברייכם. יהי שכל מה שדברתם
נגדי בעשרות הפסקוילים האחרונים שלכם – אמת
הוא. הריני מקבל את כל הרפש שאתם משליכים בי
יום-יום. הריני מקבל באהבה את כל ה„יופי“ שלכם,

כל ה,נמוסיות" שלכם, כל ה,קארעקטהייט" שלכם,
כל ה,פנינים" שלכם...

הרי אני מסלק את עצמי לצרדין ולצדי-צדדין,
הרי אני מבטל את מהותי הספרותית לגמרי, הרי
אני מה שהייתי טרם אעלה, על, במת הספרות" ומה
שהנני גם עתה בעולמי הפנימי אדם מן הצד, אדם
מן הזוית, אדם בלי ירליק ובלי מפלגה, אדם צופה
ומביט את המעשה אשר יעשה, חוקר ודורש, שואל
ושואל, תועה ומבקש דרך לאלהים, אדם רואה את
בית-ישראל והנהו קרב ובחורבה, שדים ירקרו",
יהודי פשוט בלי חכמות ובלי המצאית, יהודי הקורא
לשחיטות - שחיטות, לחורבן - חורבן, לשמד - שמד,
לבערות - בערות, לעברות - עברות, לגנבה - גנבה,
לשרלטניות - שרלטניות, יהודי מן הצד הנרתע
לפעמים פתאום ממקומו וקורא כאותו האיש באגרתו
הידועה של אנדרסן, הלא המלך הוא בלי כתונת",
הרי אני מה שהנני הרי אתם מה שהנכם: בני אדם
,חכמים", ,פקחים", ,טובים", ,בעלי מדע", בעלי
,"אידואות", ,אידואלים", בני אדם הקוראים לפוגרומים -
קונטור ריבוליוציה, להעמולי ילדים - סוציאליות,
לשרלטניות - ריניסנס, למאמרים שוטמים וריקים -
חכמת ישראל, להשלכת רפש - נמוס, דרך-ארץ,
זהירות בכבוד סופרים ...

הרי אתם בכל חכמתכם וקדושתכם והרי אני
בכל פשטותי, חמאי ועונותי, והרי אני דן לפניכם
כתלמיד הדין לפני רבותיו בקרקע ושואל אתכם שאלה
אחת פשוטה:

- נו, ואחרי כן? ...

הנה שמעתי לעצתו המחוכמה של גורליס

לסגור בפני את קודש-הקדשים, הנה יצאתי מ, קודש
 הקדשים שלכם, מספרותכם, והנחתיה לספונים
 ולנורליקים ולכל עמא דארעא, הנה יצאו עמי יחדו -
 נניח לרגע - כל איש אשר חיים בלכבו ונשמה באפו
 ואתם שמחים על ספרות יבשה וצנומה, שוממה
 ומיגעה, מוקשה ומאיבנת, ספרות - בית הקברות, מזון
 לתולעים ספרותיים ולכל רמש, ספרות שאתם
 מתגעגעים עליה, ספרות בלי כשרון, בלי אמת, בלי
 אש, בלי לב, בלי נשמה, ספרות-סמרטוטית, ספרות
 ספוגית, ספרות מימית, ספרות של רפש, ספרות של
 רזנפאר.

- נו, ואחרי כן? ...

הנה מה שלפני: לעינינו ובימינו היה, חורבן
 ירושלים. מימיהם של רומיים לא נעשה הרג רב
 ביהודים כזה שנעשה לעינינו לפני שתי שנים, ולא
 קם ולא זע ולא חרד העם. חורבן גדול זה לא עורר
 בעם שום מחשבה חיה, שום פעולה חיה, שום
 התאמצות לקום לתחיה. הכל כמתמול שלשום.
 לפני, חוטפים, ועתה - בגדימים, רוצחים; לפני
 מוסרים, ועתה - מרגלים; לפני ראשי-קהל, ועתה -
 קומטטים של נערים שהטילו אימתם על הצבור;
 לפני משכילים אקציוניקים, משכילים-מוסרים,
 ועתה - משוררים הכותבים כתבי-שמנה על ישראל
 בעתונים של שונאי עמם; לפני בעל הבית, שלא היו
 לו בעולמו אלא רבע שקל כסף ודף גמרא מעופש
 (ליליענבלום, חמאת נעורים) ועתה - בעל הבית שאין
 לו בעולמו אלא רבע שקל כסף; לפני עבדות וחנופה
 והתרפסות וצביעות ושקר, ומה יפית, ועתה - כל
 אלה ביתר שאת, ומה נוסף? - לב רגז; עצבים

גורמים מאימת-הפוגרומים, מטלטול, מגדירה, מבקשת-לחם, ממלחמת-הקיום קשה, מהתחרות שאין דוגמתה, מריצה ומבהלה; המון גדול של חולים בנוף ובנפש, חולים המנחילים את חללים לבניהם אחריהם והיה הדור הבא אתרינו לא רק דור שכולו חיב, כי אם גם דור שכולו חולה. ומה נוסף עוד? – המון נורא של עניים מחוסרי עבודה ואינם מוכשרים לעבודה, המון נודד מעיר לעיר ומארץ לארץ ואין עבודה ואין לחם, המין-רגז, נסער, נפחד, מבוהל, בלי אלהים, בלי אהבה, בלי תקווה, בלי תנחומין, חוטא מתוך צער ומתוך יאוש ומתוך קנאה בשבעים ובשלוים. ומה נוסף עוד? – המון חצי-אינטלנטי, המון שבימי הבהלה, ה"קונטר-ריבולוציה", ואחריהם היה האבנגרד של ה"מפלגות", וחי בפוליטיקה, בפלפול, בדיסקוסיה, בתהו, בבהו, בחלוצות הבל, בדברים של שטות, וניזון בתור, אינטלנציה רבליוציונית" מכסף העובדים ומכסף-ענושים של ה"בורזשואים", ועתה כירחים האחרונים, לאחר שראה את עמידתו דלה וריקה, התנפל על ספרי-הלמוד ועל "קלסים" ועל דיפלומים וישבח עולם ומלואו מפני "סטאל", "סטאלא", "סטאלו". ומה נוסף עוד? – אנשים שבתוך "המפלגות" היו אנשי-צבא פשוטים וידעו רק להכות ולריב ולשמוע דיסקוסיות, ועתה – לאחר חרבן ה"מפלגות" – חפצים הם להנות מעולמו של הקב"ה על פי דרכם, על פי השגותיהם, על פי גטיותיהם, והם עוסקים אלה – הדקים – ב"נשפים", ב"קריאות", בחגיגות, בהוללות בשטית, ואלה – הגסים – ב"אהבה חפשית". ואחרון אחרון חביב: המון אינטלנטי שאיננו גורם "יהודים" כל עיקר, הולך

וממיר את דתו ונוסף בגלוי על שונאינו וצוררינו ...
 היה חורבן גדול לפני שנתים, הולך ונמשך
 החורבן יום יום, גם עם היותר פחות והיותר גבוה,
 היותר קטן והיותר עני, היה מתעורר מתוך יסורים
 גדולים כאלה, היה שם לב, היה חושב חשבון-עולמו,
 היה בונה הריסותו, היה מבצר עמידתו, היה מתאחד,
 היה מתרומם, היה עושה איזה מפעל גדול, היה
 יוצר איזו יצירה גדולה, היה קורא לכל באי-עולם:
 „עוד חי אני, עוד אלחם על קיומי“ - „ישראל - לא
 ידע, עמי - לא התבונן“ ...

כי עבד ישראל, עם מלומד במכות, וגם המכה
 היותר גדולה אשר הבהו אויבו לא עוררה אותו
 משנתו, לא שנה את יחסו לעולם, לא הולידה בקרבו
 כל שאיפות עזות ונמרצות, לא אָחדה אותו, לא
 אָרגנה אותו.

כי גם הציונים הם, מפלגה ככל המפלגות,
 וגם הטיריטוריאליים הם, מפלגה - אלה ואלה יש
 בהם עדיות, בינונית וזבוריות. העדיות, המובים
 שואפים, חולמים, נוסעים לקונגרסים, מחברים מחברות,
 הבינונים - קונים „שקלים“ או „תרומות“, שותים יין
 „כרמל“ - ושותקים, הנרועים - עוסקים בקטמות
 ומריבות ובפוליטיקה. ואולם העם איחז? איפה הוא
 העם הקם לתחיה? הרציתם תנועת-עם? הראיתם
 שאיפת-עם וחזון-עם?

קבוצה קטנה של אינטליגנטים ושל חולמים
 ושל הולכי בטל אינם - עם. העם איננו הולך לא
 לרשת את ארץ אבותיו ולא לבנית ארץ חדשה. העם
 איננו הולך כלל. בשעה שמכים אותו הוא מתכוין;

בין מכה מכה הוא עוסק בסחורה. העם לא קם לתהית, העם לא ניעור...

וגדולה מזו אני רואה: העם לא נולד עדיין. ישנם - יהודים, ואולם - אין עם. רצוני לאמר: ישנם, שטיבלעך, שטיבלעך בפולין, ישנן, שיבות, שיבות בליטא, ישנם מאות מנינים של יהודים, מפלגות, מפלגות, כתות, כתות לאלפים, יהודים המדברים בכל השפות שבעולם ואינם מבינים איש את שפת רעהו ואינם מרגשים כל יחס-קורבה איש לרעהו, יהודים מכל המנהגים, מכל זגמוסים, ומכל המעמדות, וכל מעמד ומעמד יש לו פסיכולוגיה מיוחדת שלו וקשה לו להשיג את צרתו-אסונו של המעמד האחר, יהודים הקרובים לשכניהם הגוים הרבה יותר מלאחיהם היהודים, צבעים וגונים של יהודים לאין קץ, תחנות תחנות מן היהודי הנהרג על ערקתא דמכאני ועד היהודי העימד על עברי פי פחת, קרוב לשמד-ואולם עוד טרם יעשה הנם של יחוקאל, עוד לא קרב עצם אל עצמו, עוד לא קרם עור, עוד לא בא הרוח...

אין עם, ואולם יהודים ישנם, והאויב מכה את כל היהודים בשוה. האויב אוחו דוקא בה, פולטיק של כל ישראל (דלא כמרת אסתר...) ומכה את כל מי שיצא ממעי ישראל ובשעה שהוא הולך לשמע תינוק של יהודי איננו שואל למעמדו ולמפלגתו, איננו שואל גם אם התינוק נימול או לא נימול...

ואתם כלכם, טחים תפל על קיר נפל, כל אחד ואחד מכם בא בלחש לעין-הרע שלו, זה ב, בונד' שלו, זה ב, סיים' שלו, זה ב, אויטונומיה' שלו, זה בפלפולים גרידא, זה ב, עט, בע, בע, זה בפסקווילים

שלו, זה בכו' מים שלו. וזה בסכינו, זה בחמאה ושמן
שלו, ב, דמעות של בצלים" שלו, בציטטים של שמות,
באנחות שהזיוף שבהן בוקע רקיעים, וזה בארם של
ביש-גדא, שהוא מוכרו בפרוטות, פרוטות, בהלצות
תפלות וטמאות של פרוש שנתפקר וב, פנינים" מעין
"אנגעריבען אפיסק" ו, מאוסער חוליי-נופל" ...

והטובים שבכם, אלה המדברים על הציוניות
ועל הטיריטוריאליות, גם הם רק, טחים תפל על
קיר נפל", לפי שהם מונים ומרמים את עצמם ואת
אחרים כאלו העם כבר ישנו וכאלו הארץ כבר
ישנה וכלום הדבר חסר רק מעט פוליטיקה ו, מרכז
רוחני" ו, חכמת ישראל" ...

והרעים שבכם, אלה אינם, טחיל תפל" אלא
משליכים אבנים אחר הנופל, משליכים את ה, קיר
הנפל" ונסים אל הגוים ומוסרים את ישראל לאמר:
ברברים הם! אכזרים הם! ...

והנה ישנם יהודים פשוטים אחרים, ועבדכם החוטא
ביניהם, הרואים את כל המעשה הרע הנעשה וצערם
של יהודים גוונים לטבח ולמססה ולענ-שאננים
ויהירות של עמי-הארץ ואינסטינקטים שפלים של
ההמון ואפיקורסות זלה של חצאי-טלנטים וארם של
טמאים ורצח וטור של הקופצים בראש והם עומדים
וצועקים יום-יום: רע מאד! רע הכעשה הנעשה
עורו יהודים! היו לעם! עם וארץ!

והנה קשרתם כלכם עלינו ואתם משליכים בנו
את כל הרפש שבכם ואת כל הטומאח והחלאת
שבנפשותיכם ואלו היתה היכולת בידכם הייתם, סוגרים
את קודש הקדשים" בעדנו, כלומר הייתם קובעים
צנזורה: מי שאיננו יבש כלולב היבש ומי של

טמפרמנט ואמת אל יכנס למדרש הספרות, והנה,
נניח, שכבר הפקתם זממכם והנח הספרות בידכם
ורק בידכם, ומדברים רק אנשים נבובים, אנשים
שמוחם-מים וארס, ולבם-פרומת-נחושת והנה, שלום
בשמים ושלום בארץ". הכל טוב, והכל יפה. מנוחה
אמתית, מנוחת בית-הקברות -

נו, ואחרי כן? ...

הבאמת תדמו כי במים פושרים שלכם ובארס
שלכם תעוררו את היהודים? הבאמת תדמו כי אין
היהודים נזקקים אלא למאמרי-מות, לפלפולים
ולפסקוילים? ...

לא, אדוני הטובים, אם יש איזה תקוה, אם
עוד לא תם הזיק האחרון מלב היהודי, אם עוד לו לב
להבדיל בין אמת ושקר ואוזן להבחין בין דמעות-
גורליק ובין דמעות של יהודים פשוטים שבצרת אחיהם
להם צר, בין צעקותיו-פסקויליו של רזונפלד ובין
צעקת יהודים פשוטים הקוראים מעומקא דלבא:
הזשעו! הצילו! - הנה רק ה, צעקנים" ה, בכינים",
דוקא אלה השנאים עליכם כל כך, הם רק הם
יעוררו את היהודים כי יהיו לעם!

ורק איש אשר שמן לבו או טפס לבו כאיזה
"נון" ב"השלח" יכול הוא ללעוג להדויו של המעורר:
"כי לעוררך, אחי, אני בא, שאל נא לנתיבות עולם,
שאל". אם בכלל יש איזה מקום לסופר או למשורר
בין היהודים הוא רק לעורר את המחשבה ואת
הרגש. לצעוק, לבכות ולהתחנן: עורו נא! שאלו
לנתיבות עולם! ...

כי רק הדבר הפשוט, הלכבי, האמתי, זה
שהוא בא מבחינת חיה-חידה שבנפש, זה שהוא

בא מאהבה פנימית לבפנימית ומצער גריל ועמוק;
 צער הנובע מאהבה היותר עקרית שבנשמה, רק דבר
 כזה, דבר של אש, יש בכחו לפעמים לחולל נפלאות,
 להפוך לב-אבן, לעורר ישני-עולם.

ואמרתם: כמה תעוררו את היהודים; מי ישמע
 לכם, לדבריכם ולצעקותיכם? הננו ההמון אתנו,
 הנה שפה של חמאה ושל ארס אתנו והננו ההמון
 אתנו ושותה בצמא את דברינו...

הנה שמוע ישמעו! ברית כרותה לאמת
 שתשמע. אם לא היום-מחר. סופה של אמת
 לנצח. זו היא אמונתנו!

הנה היה גבור, כך מספר גורקי, שמשך אחריו
 את ההמון וההמון שמע לו והלך באש ובמים ורמס
 על חללים ועבר ימים ומדברות, הלך הלאה, הלאה, אל
 האמת עצמה...

והנה עמד ההמון באמצע הדרך כי חשך לו פתאם
 ומרד בנבורו, באמת שלו, באורו.

ושומם היה הדרך וכבד וקשה והאמת נבוהה
 מאד מאד, האמת היא על הר שראשו בשמים, על
 צוק נבוה, על סלע עולם-

והנה קרע הנבור את סגור לבו, הוציא את לבו
 ויראהו לכל ההמון הרב-

והנה אורו עיני ההמון וילך כל איש מצוק וכל
 איש ירא-חושך לאור הלב-

ולב-אור נשא לפנים והכל נמשכים בקסם אחריו
 והולכים הלאה לאמת-עולם.

הנה אתם באים בפולרים, בפסקוילכם וברפשכם,
 ואנחנו באים באמת שלנו, כל בנו הקרוע, באהבתנו,
 ובצערנו. אחינו ילכו אחרינו!